

About the husband

Мой

mojə təxxæj

Про мужа

Zhenya

Женя

1.1 **Æмæ гьер æз Митяйы махæдæг æй нæ уарзтон**
æмæ гьер æз Митя -йы махæдæг =æй нæ уарзт -он
and now I Mitya GEN myself =3SG.ENCL.GEN NEG love PST.TR.1SG

And, well, me, I didn't love Mitya.

1.2 **Мæ æз Митяйы нæ уарзтон**
мæ æз Митя -йы нæ уарзт -он
and I Mitya GEN NEG love PST.TR.1SG

I didn't love Mitya.

1.3 **Стæй йæ , уарзы ма , уый дæр**
стæй =йæ уарз -ы =ма уый =дæр
then =3SG.ENCL.GEN love PRS.3SG =1SG.ENCL.GEN DemDist.NOM =PTCL

нæ зыдтон

нæ зыд -т -он

NEG know TR PST.TR.1SG

I didn't know that he loved me.

2.1 **Æз ма хомæ ацыдтæн дæлæ Верхний Санибæмæ**
æз ма= хо -мæ а- цыд -тæн дæлæ верхний Санибæ -мæ
I POSS.1SG= sister ALL PV go PST.INTR.1SG down.there Saniba ALL

I went to my sister to Upper Saniba.

2.2 **Æмæ ма мады æфсымæр знаменитый абырæг уыди**
æмæ ма= мад -ы æфсымæр знаменитый абырæг уыд -и
and POSS.1SG= mother GEN brother robber be PST.INTR.3SG

давæг

дав -æг

steal PTCP.PRS

And my mother's brother was a famous abrek, a thief.

2.3 **Æмæ хо , цыппар хойы уыдыстæм , мае дам маем**
æмæ хо цыппар хо -йы уыд -ыстæм мае =дам =маем
and sister four sister GEN be PST.INTR.1PL and =CIT =1SG.ENCL.ALL

цыппар хæрæфыртæй иу нæ цæуы , æмæ мае
цыппар хæрæфырт -æй иу нæ цæу -ы æмæ =мае
four niece ABL one NEG go PRS.3SG and =1SG.ENCL.GEN

радта нæ мае бафарстой афтæмæй
рад -т -а нæ =мае ба- фарст -ой афтæмæй
give.PFV TR PST.TR.3SG NEG =1SG.ENCL.GEN PV ask PST.TR.3PL so

"From four nieces one does not go"? An idiom?

We were 4 sisters, from 4 nieces..... this way they made me marry without asking.

2.4 **Æмæ ма** **уырдыгæй æрбаластой** **галуæрдоны æмæ**
 æмæ =мæ уырдыгæй æрба- ласт -ой галуæрдон -ы æмæ
 and =1SG.ENCL.GEN from.there PV carry PST.TR.3PL bullock-cart INESS and

зæгъгæ цы хабар у **зæгъгæ æмæ дам дæ**
 зæгъ -гæ цы хабар у зæгъ -гæ æмæ =дам =дæ
 say CONV what news be.PRS.3SG say CONV and =CIT =2SG.ENCL.GEN

Митяйæн радтой

Митя -йæн рад -т -ой
 Mitya DAT give.PFV TR PST.TR.3PL

And (they) brought me from there in a cart with oxen, and I ask, what's happened, and they replied, they have married you to Mitya.

3.1 **Æмæ уыцы рæстæджы на зæгъ , кæддæра**
 æмæ уыцы рæстæдж -ы на зæгъ -*0 кæддæра
 and that time INESS PRED.NEG say IMP.2SG interestingly
дæ , амардтаиккой дæ уæд , на куы
 =дæ а- мард -т -аиккой =дæ уæд на куы
 =2SG.ENCL.GEN PV kill TR CNTRF.3PL =2SG.ENCL.GEN then PRED.NEG if

загътаис , уæд
 загът -аис уæд
 say CNTRF.2SG then

At that time you just try to say no, they would kill you immediately, if you had said no.

3.2 **Æмæ гъе афтæмæй иу-эу-бæ --- фæрсгæ нæ кодтой**
 æмæ гъе афтæмæй иу-эу-бæ фæрс -гæ нæ код -т -ой
 and well so ask CONV NEG do TR PST.TR.3PL

гъер-иу раджы стæй куыд кодтой , раджы
 гъер =иу раджы стæй куыд код -т -ой раджы
 now =ITER long.time.ago then how do TR PST.TR.3PL long.time.ago

мæнæ-иу чындз , чындз куы хастой уæд-иу куы
 мæнæ =иу чындз чындз куы хаст -ой уæд =иу куы
 there,that.is =ITER bride bride if carry PST.TR.3PL then =ITER if

æрбацыдысты чындзхæссджытæ , быдырæй уæд-иу
 æрба- цыд -ысты чындз хæсс -дж -ытæ быдыр -æй уæд =иу
 PV go PST.INTR.3PL bride carry PTCP.PRS PL field ABL then =ITER

ам чызджыты куы фæдтой , уæд-иу куы
 ам чыздж -ыт -ы куы фæд -т -ой уæд =иу куы
 DemProx.IN girl PL GEN if PV+see TR PST.TR.3PL then =ITER if

бауарзтой , уæд-иу , иу фæстæ æрбацыдысты
 ба- уарзт -ой уæд =иу =иу фæстæ æрба- цыд -ысты
 PV love PST.TR.3PL then =ITER =ITER after PV go PST.INTR.3PL

усгуртæ лæппу дæр стæй ма гъемæ æмбæлтæ
 усгур -т -æ лæппу =дæр стæй =ма гъемæ æмбæл -ттæ
 bride-seeker PL NOM boy =PTCL then =yet so friend PL

And at that time they didn't ask, at that time they did it like that, when they married, when came matchmakers from the city, when they, from the plain, saw our girls, then, if they liked the girls, they came with the bridegroom and his friends.

3.3 **Æмæ-иу уæд гъер уыцы чызгæн , махмæ , цыдысты æдзух**
 æмæ =иу уæд гъер уыцы чызг -æн махмæ цыд -ысты æдзух
 and =ITER then now that girl DAT we.ALL go PST.INTR.3PL always

дæр мæнæ адон чызджытæм дæр , нæ сыхагты
 =дæр мæнæ адон чыздж -ыт -æм =дæр нæ= сыхаг -т -ы
 =PTCL there,that.is these girl PL ALL =PTCL POSS.1PL= neighbour PL GEN
чызджытæм

чыздж -ыт -æм
 girl PL ALL

And then to that girl, to us, they came, constantly, and to the (other) girls too, to the neighbouring girls.

3.4 **Æмæ-иу уæд махмæ æрбацыдысты лæгтæ лæппунмæ** ,
 æмæ =иу уæд махмæ æрба- цыд -ысты лæг -т -æ лæппу -имæ
 and =ITER then we.ALL PV go PST.INTR.3PL man PL NOM boy COMIT

æмæ иу загътой , **æмæ ахæм хъуыддаджы фæдыл**
 æмæ =иу загът -ой æмæ ахæм хъуыддадж -ы фæд -ыл
 and =ITER say PST.TR.3PL and such business GEN track SUPER
æрбацыдыстæм , **æмæ нын бар ис уырдаæм**
 æрба- цыд -ыстæм æмæ =нын бар ис уырдаæм
 PV go PST.INTR.1PL and =1PL.ENCL.DAT permission EXST there
бацауын ?

ба- цау -ын
 PV go INF

And then came to us men with the lad, and they said: we are for this affair, can we come in?

4 **Æмæ-иу кæнæ Митя бацыд** , **кæнæ æз** , **æмæ иу**
 æмæ =иу кæнæ Митя ба- цыд -*0 кæнæ æз æмæ =иу
 and =ITER or Mitya PV go PST.INTR.3SG or I and =ITER

хæдзары мадæн æмæ фыдæн загътам афтæ дæлæ
 хæдзар -ы мад -æн æмæ фыд -æн загът -ам афтæ дæлæ
 house INESS mother DAT and father DAT say PST.TR.1PL so down.there

уырдыгæй усгур æрбацыди , **быдырæй хъæутæй æмæ**
 уырдыгæй усгур æрба- цыд -и быдыр -æй хъæу -т -æй æмæ
 from.there bride-seeker PV go PST.INTR.3SG field ABL village PL ABL and

сын бар ис æви нæ , **махмæ сты** , **æмæ-иу**
 =сын бар ис æви нæ , махмæ сты æмæ =иу
 =3PL.ENCL.DAT permission EXST or NEG we.ALL be.PRS.3PL and =ITER

сæ кæд фæндыд , **уæд-иу о загътой** ,
 =сæ кæд фæндыд -*0 уæд =иу о загът -ой
 =3PL.ENCL.GEN if want PST.INTR.3SG then =ITER yes say PST.TR.3PL

кæннодæ на

кæннодæ на
 otherwise PRED.NEG

And then either Mitya entered to us, either I [went out]. And then we told like that to the mother or to the father: from over there has come a bridegroom, from the villages on the plain, do you allow them or not, they have come for us. And if they wanted [to make the daughter marry], they said yes, otherwise no.

5.1 **Æмæ-иу сын уæд бар радтой** , **мæ-иу**
 æмæ =иу =сын уæд бар рад -т -ой мæ =иу
 and =ITER =3PL.ENCL.DAT then permission give.PFV TR PST.TR.3PL and =ITER

бацыдысты , **æмæ-иу уæд баныхас кодтой** .
 ба- цыд -ысты æмæ =иу уæд ба- ныхас код -т -ой
 PV go PST.INTR.3PL and =ITER then PV word do TR PST.TR.3PL

At that time they allowed it, they came in and discussed the details.

5.2 **Æмæ-иу** уый фæстæ минавæрттæ дæр уыдис
 æмæ =иу уый фæстæ минавæр -тт -æ =дæр уыд -ис
 and =ITER DemDist.GEN after messenger PL NOM =PTCL be PST.INTR.3SG

иу æртæ хатты , хуыцауы хсæвты минавæрттæ
 =иу æртæ хатт -ы хуыцау -ы хсæв -т -ы минавæр -тт -æ
 =ITER three time GEN god GEN night PL INESS messenger PL NOM

æрбарвыстой

æрба- рвыст -ой
 PV send PST.TR.3PL

And then they sent matchmakers 3 times, and on Sunday nights they sent matchmakers.

5.3 **Æмæ иу** гъе уæд æртыккаг хатт сын иу уæд дзуапп
 æмæ =иу гъе уæд æртыккаг хатт =сын =иу уæд дзуапп
 and =ITER well then third time =3PL.ENCL.DAT =ITER then reply

радтой , гъе уæд бафидаудзыстæм хуыцауы
 рад -т -ой гъе уæд ба- фидау -дзыстæм хуыцау -ы
 give.PFV TR PST.TR.3PL well then PV make.agreement.of.marriage FUT.1PL god GEN

æхсæв зæгъгæ

æхсæв зæгъ -гæ
 night say CONV

And the third time they finally gave an answer, (they said) we will arrange the marriage on Sunday.

6.1 **Æмæ-иу** уæд æрбацыдысты , кæдмæ сын иу
 æмæ =иу уæд æрба- цыд -ысты кæдмæ =сын =иу
 and =ITER then PV go PST.INTR.3PL until when =3PL.ENCL.DAT =ITER

загътой , гъе уæд мæ , æмæ-иу адон йæд чызджы
 загът -ой гъе уæд мæ æмæ =иу адон йæд чыздж -ы
 say PST.TR.3PL well then and and =ITER these then girl GEN

хæдзары нæ фидыдтой , фæлæ-иу
 хæдзар -ы нæ фидыд -т -ой фæлæ =иу
 house INESS NEG make.agreement.of.marriage TR PST.TR.3PL but =ITER

загътой гъе уæд — гъе уæд æмæ гъе уæд æрбацæудзыстут , æмæ
 загът -ой гъе уæд гъе уæд æмæ гъе уæд æрба- цæу -дзыстут æмæ
 say PST.TR.3PL well then well then and well then PV go FUT.2PL and

гъе уæд бафидаудзыстут

гъе уæд ба- фидау -дзыстут
 well then PV make.agreement.of.marriage FUT.2PL

And then they came until the time when they were told, and then they didn't negotiate at the girl's home, but said, then and then you should come and agree on marriage.

6.2 **Æмæ-иу** уæд чызджы хæдзарæй ацыдысты-иу ,
 æмæ =иу уæд чыздж -ы хæдзар -æй а- цыд -ысты =иу
 and =ITER then girl GEN house ABL PV go PST.INTR.3PL =ITER

фондз-иу æхсæзæй , æмæ-иу лæппуйы хæдзары
 фондз =иу æхсæз -æй æмæ =иу лæппу -йы хæдзар -ы
 five =ITER six ABL and =ITER boy GEN house INESS

бафидыдтой

ба- фидыд -т -ой
 PV make.agreement.of.marriage TR PST.TR.3PL

And then from the girl's side there came 5-6 people to the lad's home and they agreed on marriage in the lad's home.

6.3 **Æмæ-иу** уæд уым загътой , уæдæй æрхæсдзыстæм ,
 æмæ =иу уæд уым загът -ой уæд -æй æр- хæс -дзыстæм
 and =ITER then DemDist.IN say PST.TR.3PL then ABL PV carry FUT.1PL
кæнæ-иу иу дыууæ къуырийы загътой , кæнæ æртæ
 кæнæ =иу =иу дыууæ къуыри -йы загът -ой кæнæ æртæ
 or =ITER =ITER two week GEN say PST.TR.3PL or three
къуырийы , кæнæ мæй .
 къуыри -йы кæнæ мæй
 week GEN or month

And then they decided there, when should they marry, in one-two weeks, in three weeks or in a month.

About the husband

Мой

mojə təxxæj

Про мужа

Zhenya

Женя

1.1 **Æмæ гьер æз Митяйы махæдæг æй** нæ уарзтон .
 æмæ гьер æз Митя -йы махæдæг =æй нæ уарзт -он
 and now I Mitya GEN myself =3SG.ENCL.GEN NEG love PST.TR.1SG
 And, well, me, I didn't love Mitya.

1.2 **Мæ æз Митяйы нæ уарзтон** .
 мæ æз Митя -йы нæ уарзт -он
 and I Mitya GEN NEG love PST.TR.1SG
 I didn't love Mitya.

1.3 **Стæй йæ** , уарзы маæ , уый дæр
 стæй =йæ уарз -ы =маæ уый =дæр
 then =3SG.ENCL.GEN love PRS.3SG =1SG.ENCL.GEN DemDist.NOM =PTCL
нæ зыдтон .
 нæ зыд -т -он
 NEG know TR PST.TR.1SG
 I didn't know that he loved me.

2.1 **Æз маæ хомæ ацыдтæн дæлæ Верхний Санибæмæ**
 æз маæ= хо -мæ а- цыд -тæн дæлæ верхний Санибæ -мæ
 I POSS.1SG= sister ALL PV go PST.INTR.1SG down.there Saniba ALL
 .
 I went to my sister to Upper Saniba.

2.2 **Æмæ маæ мады æфсымæр знаменитый абырæг уыди**
 æмæ маæ= мад -ы æфсымæр знаменитый абырæг уыд -и
 and POSS.1SG= mother GEN brother robber be PST.INTR.3SG
давæг .
 дав -æг
 steal PTCP.PRS
 And my mother's brother was a famous abrek, a thief.

2.3 **Æмæ хо** , **цыппар хойы** **уыдыстæм** , **мæ дам мæм**
 æмæ хо цыппар хо -йы уыд -ыстæм мæ =дам =мæм
 and sister four sister GEN be PST.INTR.1PL and =CIT =1SG.ENCL.ALL

цыппар хæрæфыртæй **иу нæ цæуы** , **æмæ мæ**
 цыппар хæрæфырт -æй иу нæ цæу -ы æмæ =мæ
 four niece ABL one NEG go PRS.3SG and =1SG.ENCL.GEN

радта **нæ мæ** **бафарстой** **афтæмæй** .
 рад -т -а нæ =мæ ба- фарст -ой афтæмæй
 give.PFV TR PST.TR.3SG NEG =1SG.ENCL.GEN PV ask PST.TR.3PL so

"From four nieces one does not go"? An idiom?

We were 4 sisters, from 4 nieces..... this way they made me marry without asking.

2.4 **Æмæ мæ** **уырдыгæй æрбаластой** **галуæрдоны æмæ**
 æмæ =мæ уырдыгæй æрба- ласт -ой галуæрдон -ы æмæ
 and =1SG.ENCL.GEN from.there PV carry PST.TR.3PL bullock-cart INESS and

зæгъгæ цы хабар у **зæгъгæ æмæ дам дæ**
 зæгъ -гæ цы хабар у зæгъ -гæ æмæ =дам =дæ
 say CONV what news be.PRS.3SG say CONV and =CIT =2SG.ENCL.GEN

Митяйæн радтой
 Митя -йæн рад -т -ой
 Mitya DAT give.PFV TR PST.TR.3PL

And (they) brought me from there in a cart with oxen, and I ask, what's happened, and they replied, they have married you to Mitya.

3.1 **Æмæ уыцы рæстæджы на** **зæгъ** , **кæддæра**
 æмæ уыцы рæстæдж -ы на зæгъ -*0 кæддæра
 and that time INESS PRED.NEG say IMP.2SG interestingly
дæ , **амардтаиккой** **дæ** **уæд** , **на** **куы**
 =дæ а- мард -т -аиккой =дæ уæд на куы
 =2SG.ENCL.GEN PV kill TR CNTRF.3PL =2SG.ENCL.GEN then PRED.NEG if

загътаис , **уæд** .
 загът -аис уæд
 say CNTRF.2SG then

At that time you just try to say no, they would kill you immediately, if you had said no.

3.2 **Æмæ гъе афтæмæй иу-эу-бæ --- фæрсгæ нæ кодтой** ,
 æмæ гъе афтæмæй иу-эу-бæ фæрс -гæ нæ код -т -ой
 and well so ask CONV NEG do TR PST.TR.3PL

гъер-иу раджы стæй куыд кодтой , **раджы** ,
 гъер =иу раджы стæй куыд код -т -ой раджы
 now =ITER long.time.ago then how do TR PST.TR.3PL long.time.ago

мæнæ-иу чындз , **чындз куы хастой** **уæд-иу куы**
 мæнæ =иу чындз чындз куы хаст -ой уæд =иу куы
 there,that.is =ITER bride bride if carry PST.TR.3PL then =ITER if

æрбацыдысты чындзхæссджытæ , **быдырæй уæд-иу**
 æрба- цыд -ысты чындз хæсс -дж -ытæ быдыр -æй уæд =иу
 PV go PST.INTR.3PL bride carry PTCP.PRS PL field ABL then =ITER

ам чызджыты куы фæдтой , **уæд-иу куы**
 ам чыздж -ыт -ы куы фæд -т -ой уæд =иу куы
 DemProx.IN girl PL GEN if PV+see TR PST.TR.3PL then =ITER if

бауарзтой , уæд-иу , иу фæстæ æрбацыдысты
ба- уарзт -ой уæд =иу =иу фæстæ æрба- цыд -ысты
PV love PST.TR.3PL then =ITER =ITER after PV go PST.INTR.3PL
усгуртæ лæппу дæр стæй ма гъемæ æмбæлттæ .
усгур -т -æ лæппу =дæр стæй =ма гъемæ æмбæл -ттæ
bride-seeker PL NOM boy =PTCL then =yet so friend PL

And at that time they didn't ask, at that time they did it like that, when they married, when came matchmakers from the city, when they, from the plain, saw our girls, then, if they liked the girls, they came with the bridegroom and his friends.

3.3 Æмæ-иу уæд гъер уыцы чызгæн , махмæ , цыдысты æдзух
æмæ =иу уæд гъер уыцы чызг -æн махмæ цыд -ысты æдзух
and =ITER then now that girl DAT we.ALL go PST.INTR.3PL always
дæр мæнæ адон чызджытæм дæр , нæ сыхагты
=дæр мæнæ адон чыздж -ыт -æм =дæр нæ= сыхаг -т -ы
=PTCL there,that.is these girl PL ALL =PTCL POSS.1PL= neighbour PL GEN

чызджытæм

чыздж -ыт -æм
girl PL ALL

And then to that girl, to us, they came, constantly, and to the (other) girls too, to the neighbouring girls.

3.4 Æмæ-иу уæд махмæ æрбацыдысты лæгтæ лæппуимæ ,
æмæ =иу уæд махмæ æрба- цыд -ысты лæг -т -æ лæппу -имæ
and =ITER then we.ALL PV go PST.INTR.3PL man PL NOM boy COMIT
æмæ иу загътой , æмæ ахæм хъуыддаджы фæдыл
æмæ =иу загът -ой æмæ ахæм хъуыддадж -ы фæд -ыл
and =ITER say PST.TR.3PL and such business GEN track SUPER
æрбацыдыстæм , æмæ нын бар ис уырдаем
æрба- цыд -ыстæм æмæ =нын бар ис уырдаем
PV go PST.INTR.1PL and =1PL.ENCL.DAT permission EXST there
бацæуын ?

ба- цæу -ын
PV go INF

And then came to us men with the lad, and they said: we are for this affair, can we come in?

4 Æмæ-иу кæнæ Митя бацыд , кæнæ æз , æмæ иу
æмæ =иу кæнæ Митя ба- цыд -*0 кæнæ æз æмæ =иу
and =ITER or Mitya PV go PST.INTR.3SG or I and =ITER
хæдзары мадæн æмæ фыдæн загътам афтæ , дæлæ
хæдзар -ы мад -æн æмæ фыд -æн загът -ам афтæ дæлæ
house INESS mother DAT and father DAT say PST.TR.1PL so down.there
уырдыгæй усгур æрбацыди , быдырæй хъæутæй æмæ
уырдыгæй усгур æрба- цыд -и быдыр -æй хъæу -т -æй æмæ
from.there bride-seeker PV go PST.INTR.3SG field ABL village PL ABL and
сын бар ис æви нæ , махмæ сты , æмæ-иу
=сын бар ис æви нæ махмæ сты æмæ =иу
=3PL.ENCL.DAT permission EXST or NEG we.ALL be.PRS.3PL and =ITER
сæ кæд фæндыд , уæд-иу о загътой ,
=сæ кæд фæндыд -*0 уæд =иу о загът -ой
=3PL.ENCL.GEN if want PST.INTR.3SG then =ITER yes say PST.TR.3PL

кæннодæ на
 кæннодæ на
 otherwise PRED.NEG

And then either Mitya entered to us, either I [went out]. And then we told like that to the mother or to the father: from over there has come a bridegroom, from the villages on the plain, do you allow them or not, they have come for us. And if they wanted [to make the daughter marry], they said yes, otherwise no.

5.1 **Æмæ-иу сын уæд бар радтой , мæ-иу**
 æмæ =иу =сын уæд бар рад -т -ой мæ =иу
 and =ITER =3PL.ENCL.DAT then permission give.PFV TR PST.TR.3PL and =ITER

бацыдысты , æмæ-иу уæд баныхас кодтой
 ба- цыд -ысты æмæ =иу уæд ба- ныхас код -т -ой
 PV go PST.INTR.3PL and =ITER then PV word do TR PST.TR.3PL

At that time they allowed it, they came in and discussed the details.

5.2 **Æмæ-иу уый фæстæ минавæрттæ дæр уыдис**
 æмæ =иу уый фæстæ минавæр -тт -æ =дæр уыд -ис
 and =ITER DemDist.GEN after messenger PL NOM =PTCL be PST.INTR.3SG

иу æртæ хатты , хуыцауы хсæвты минавæрттæ
 =иу æртæ хатт -ы хуыцау -ы хсæв -т -ы минавæр -тт -æ
 =ITER three time GEN god GEN night PL INESS messenger PL NOM

æрбарвыстой
 æрба- рвыст -ой
 PV send PST.TR.3PL

And then they sent matchmakers 3 times, and on Sunday nights they sent matchmakers.

5.3 **Æмæ иу гъе уæд æртыккаг хатт сын иу уæд дзуапп**
 æмæ =иу гъе уæд æртыккаг хатт =сын =иу уæд дзуапп
 and =ITER well then third time =3PL.ENCL.DAT =ITER then reply

радтой , гъе уæд бафидаудзыстæм хуыцауы
 рад -т -ой гъе уæд ба- фидау -дзыстæм хуыцау -ы
 give.PFV TR PST.TR.3PL well then PV make.agreement.of.marriage FUT.1PL god GEN

æхсæв зæгъгæ
 æхсæв зæгъ -гæ
 night say CONV

And the third time they finally gave an answer, (they said) we will arrange the marriage on Sunday.

6.1 **Æмæ-иу уæд æрбацыдысты , кæдмæ сын иу**
 æмæ =иу уæд æрба- цыд -ысты кæдмæ =сын =иу
 and =ITER then PV go PST.INTR.3PL until when =3PL.ENCL.DAT =ITER

загътой , гъе уæд мæ , æмæ-иу адон йæд чызджы
 загът -ой гъе уæд мæ æмæ =иу адон йæд чыздж -ы
 say PST.TR.3PL well then and and =ITER these then girl GEN

хæдзары нæ фидыдтой , фæлæ-иу
 хæдзар -ы нæ фидыд -т -ой фæлæ =иу
 house INESS NEG make.agreement.of.marriage TR PST.TR.3PL but =ITER

загътой гъе уæд — гъе уæд æмæ гъе уæд æрбацæудзыстут , æмæ
 загът -ой гъе уæд гъе уæд æмæ гъе уæд æрба- цæу -дзыстут æмæ
 say PST.TR.3PL well then well then and well then PV go FUT.2PL and

гъе уæд бафидаудзыстут
 гъе уæд ба- фидау -дзыстут
 well then PV make.agreement.of.marriage FUT.2PL

And then they came until the time when they were told, and then they didn't negotiate at the girl's home, but

said, then and then you should come and agree on marriage.

6.2 **Æмæ-иу уæд чызджы хæдзарæй ацыдысты-иу** ,
 æмæ =иу уæд чыздж -ы хæдзар -æй а- цыд -ысты =иу
 and =ITER then girl GEN house ABL PV go PST.INTR.3PL =ITER

фондз-иу æхсæзæй æмæ-иу лæппуйы хæдзары
 фондз =иу æхсæз -æй æмæ =иу лæппу -йы хæдзар -ы
 five =ITER six ABL and =ITER boy GEN house INESS

бафидыдтой

ба- фидыд -т -ой
 PV make.agreement.of.marriage TR PST.TR.3PL

And then from the girl's side there came 5-6 people to the lad's home and they agreed on marriage in the lad's home.

6.3 **Æмæ-иу уæд уым загътой уæдæй æрхæсдзыстæм** ,
 æмæ =иу уæд уым загът -ой уæд -æй æр- хæс -дзыстæм
 and =ITER then DemDist.IN say PST.TR.3PL then ABL PV carry FUT.1PL

кæнæ-иу иу дыууæ къуырийы загътой кæнæ æртæ
 кæнæ =иу =иу дыууæ къуыри -йы загът -ой кæнæ æртæ
 or =ITER =ITER two week GEN say PST.TR.3PL or three

къуырийы кæнæ мæй
 къуыри -йы кæнæ мæй
 week GEN or month

And then they decided there, when should they marry, in one-two weeks, in three weeks or in a month.

About the husband

Мой

mojə təxxæj

Про мужа

Zhenya

Женя

1.1 **Æмæ гьер æз Митяйы махæдæг æй нæ уарзтон** .
 æмæ гьер æз Митя -йы махæдæг =æй нæ уарзт -он
 and now I Mitya GEN myself =3SG.ENCL.GEN NEG love PST.TR.1SG

And, well, me, I didn't love Mitya.

1.2 **Мæ æз Митяйы нæ уарзтон** .
 мæ æз Митя -йы нæ уарзт -он
 and I Mitya GEN NEG love PST.TR.1SG

I didn't love Mitya.

1.3 **Стæй йæ уарзы мæ уый дæр**
 стæй =йæ уарз -ы =мæ уый =дæр
 then =3SG.ENCL.GEN love PRS.3SG =1SG.ENCL.GEN DemDist.NOM =PTCL

нæ зыдтон
 нæ зыд -т -он
 NEG know TR PST.TR.1SG
 I didn't know that he loved me.

2.1 **Æз** **мæ** **хомæ** **ацыдтæн** **дæлæ** **Верхний Санибæмæ**
 æз мæ= хо -мæ а- цыд -тæн дæлæ верхний Санибæ -мæ
 I POSS.1SG= sister ALL PV go PST.INTR.1SG down.there Saniba ALL

I went to my sister to Upper Saniba.

2.2 **Æмæ** **мæ** **мады** **æфсымæр** **знаменитый** **абырæг** **уыди**
 æмæ мæ= мад -ы æфсымæр знаменитый абырæг уыд -и
 and POSS.1SG= mother GEN brother robber be PST.INTR.3SG

давæг

дав -æг

steal PTCP.PRS

And my mother's brother was a famous abrek, a thief.

2.3 **Æмæ** **хо** **, цыппар хойы** **уыдыстæм** **, мæ дам мæм**
 æмæ хо цыппар хо -йы уыд -ыстæм мæ =дам =мæм
 and sister four sister GEN be PST.INTR.1PL and =CIT =1SG.ENCL.ALL

цыппар хæрæфыртæй **иу нæ цæуы** **, æмæ мæ**
 цыппар хæрæфырт -æй иу нæ цæу -ы æмæ =мæ
 four niece ABL one NEG go PRS.3SG and =1SG.ENCL.GEN

радта **нæ мæ бафарстой** **афтæмæй**
 рад -т -а нæ =мæ ба- фарст -ой афтæмæй
 give.PFV TR PST.TR.3SG NEG =1SG.ENCL.GEN PV ask PST.TR.3PL so

"From four nieces one does not go"? An idiom?

We were 4 sisters, from 4 nieces..... this way they made me marry without asking.

2.4 **Æмæ** **мæ** **уырдыгæй æрбаластой** **галуæрдоны æмæ**
 æмæ =мæ уырдыгæй æрба- ласт -ой галуæрдон -ы æмæ
 and =1SG.ENCL.GEN from.there PV carry PST.TR.3PL bullock-cart INESS and

зæгъгæ цы хабар у **зæгъгæ æмæ дам дæ**
 зæгъ -гæ цы хабар у зæгъ -гæ æмæ =дам =дæ
 say CONV what news be.PRS.3SG say CONV and =CIT =2SG.ENCL.GEN

Митяйæн радтой

Митя -йæн рад -т -ой

Mitya DAT give.PFV TR PST.TR.3PL

And (they) brought me from there in a cart with oxen, and I ask, what's happened, and they replied, they have married you to Mitya.

3.1 **Æмæ уыцы рæстæджы на зæгъ** **, кæддæра**
 æмæ уыцы рæстæдж -ы на зæгъ -*0 кæддæра
 and that time INESS PRED.NEG say IMP.2SG interestingly

дæ **, амардтаиккой** **дæ уæд , на куы**
 =дæ а- мард -т -аиккой =дæ уæд на куы
 =2SG.ENCL.GEN PV kill TR CNTRF.3PL =2SG.ENCL.GEN then PRED.NEG if

загътаис **, уæд**
 загът -аис уæд
 say CNTRF.2SG then

At that time you just try to say no, they would kill you immediately, if you had said no.

3.2 **Æмæ гъе афтæмæй иу-æу-бæ --- фæрсгæ нæ кодтой** **,**
 æмæ гъе афтæмæй иу-æу-бæ фæрс -гæ нæ код -т -ой
 and well so ask CONV NEG do TR PST.TR.3PL

гъер-иу раджы стæй куыд кодтой , раджы ,
гъер =иу раджы стæй куыд код -т -ой раджы
now =ITER long.time.ago then how do TR PST.TR.3PL long.time.ago
мæнæ-иу чындз , чындз куы хастой уæд-иу куы
мæнæ =иу чындз чындз куы хаст -ой уæд =иу куы
there,that.is =ITER bride bride if carry PST.TR.3PL then =ITER if
æрбацыдысты чындзхæссджытæ , быдырæй уæд-иу
æрба- цыд -ысты чындз хæсс -дж -ытæ быдыр -æй уæд =иу
PV go PST.INTR.3PL bride carry PTCP.PRS PL field ABL then =ITER
ам чызджыты куы фæдтой , уæд-иу куы
ам чыздж -ыт -ы куы фен -т -ой уæд =иу куы
DemProx.IN girl PL GEN if PV+see TR PST.TR.3PL then =ITER if
бауарзтой , уæд-иу , иу фæстæ æрбацыдысты
ба- уарзт -ой уæд =иу =иу фæстæ æрба- цыд -ысты
PV love PST.TR.3PL then =ITER =ITER after PV go PST.INTR.3PL
усгуртæ лæппу дæр стæй ма гъемæ æмбæлтæ .
усгур -т -æ лæппу =дæр стæй =ма гъемæ æмбæл -ттæ
bride-seeker PL NOM boy =PTCL then =yet so friend PL

And at that time they didn't ask, at that time they did it like that, when they married, when came matchmakers from the city, when they, from the plain, saw our girls, then, if they liked the girls, they came with the bridegroom and his friends.

3.3 Æмæ-иу уæд гъер уыцы чызгæн , махмæ , цыдысты æдзух
æмæ =иу уæд гъер уыцы чызг -æн махмæ цыд -ысты æдзух
and =ITER then now that girl DAT we.ALL go PST.INTR.3PL always
дæр мæнæ адон чызджытæм дæр , нæ сыхагты
=дæр мæнæ адон чыздж -ыт -æм =дæр нæ= сыхаг -т -ы
=PTCL there,that.is these girl PL ALL =PTCL POSS.1PL= neighbour PL GEN

чызджытæм .
чыздж -ыт -æм
girl PL ALL

And then to that girl, to us, they came, constantly, and to the (other) girls too, to the neighbouring girls.

3.4 Æмæ-иу уæд махмæ æрбацыдысты лæгтæ лæппуимæ ,
æмæ =иу уæд махмæ æрба- цыд -ысты лæг -т -æ лæппу -имæ
and =ITER then we.ALL PV go PST.INTR.3PL man PL NOM boy COMIT
æмæ иу загътой , æмæ ахæм хъуыддаджы фæдыл
æмæ =иу загът -ой æмæ ахæм хъуыддадж -ы фæд -ыл
and =ITER say PST.TR.3PL and such business GEN track SUPER
æрбацыдыстæм , æмæ нын бар ис уырдаем
æрба- цыд -ыстæм æмæ =нын бар ис уырдаем
PV go PST.INTR.1PL and =1PL.ENCL.DAT permission EXST there
бацæуын ?

ба- цæу -ын
PV go INF

And then came to us men with the lad, and they said: we are for this affair, can we come in?

4 Æмæ-иу кæнæ Митя бацыд , кæнæ æз , æмæ иу
æмæ =иу кæнæ Митя ба- цыд -*0 кæнæ æз æмæ =иу
and =ITER or Mitya PV go PST.INTR.3SG or I and =ITER

хæдзары мадæн æмæ фыдæн загътам афтæ , дæлæ
хæдзар -ы мад -æн æмæ фыд -æн загът -ам афтæ дæлæ
house INESS mother DAT and father DAT say PST.TR.1PL so down.there
уырдыгæй усгур æрбацыди , **быдырæй хъæутæй æмæ**
уырдыгæй усгур æрба- цыд -и быдыр -æй хъæу -т -æй æмæ
from.there bride-seeker PV go PST.INTR.3SG field ABL village PL ABL and
сын бар ис æви нæ , **махмæ сты** , **æмæ-иу**
=сын бар ис æви нæ , махмæ сты , æмæ-иу
=3PL.ENCL.DAT permission EXST or NEG we.ALL be.PRS.3PL and =ITER
сæ кæд фæндыд , **уæд-иу о загътой** ,
=сæ кæд фæндыд -*0 , уæд-иу о загътой ,
=3PL.ENCL.GEN if want PST.INTR.3SG then =ITER yes say PST.TR.3PL
кæннодæ на
кæннодæ на
otherwise PRED.NEG

And then either Mitya entered to us, either I [went out]. And then we told like that to the mother or to the father: from over there has come a bridegroom, from the villages on the plain, do you allow them or not, they have come for us. And if they wanted [to make the daughter marry], they said yes, otherwise no.

5.1 **Æмæ-иу сын уæд бар радтой** , **мæ-иу**
æмæ =иу =сын уæд бар рад -т -ой мæ =иу
and =ITER =3PL.ENCL.DAT then permission give.PFV TR PST.TR.3PL and =ITER

бацыдысты , **æмæ-иу уæд баныхас кодтой**
ба- цыд -ысты æмæ =иу уæд ба- ныхас код -т -ой
PV go PST.INTR.3PL and =ITER then PV word do TR PST.TR.3PL

At that time they allowed it, they came in and discussed the details.

5.2 **Æмæ-иу уый фæстæ минæвæрттæ дæр уыдис**
æмæ =иу уый фæстæ минæвæр -тт -æ =дæр уыд -ис
and =ITER DemDist.GEN after messenger PL NOM =PTCL be PST.INTR.3SG

иу æртæ хатты , **хуыцауы хсæвты минæвæрттæ**
=иу æртæ хатт -ы хуыцау -ы хсæв -т -ы минæвæр -тт -æ
=ITER three time GEN god GEN night PL INESS messenger PL NOM

æрбарвыстой

æрба- рвыст -ой
PV send PST.TR.3PL

And then they sent matchmakers 3 times, and on Sunday nights they sent matchmakers.

5.3 **Æмæ иу гъе уæд æртыккаг хатт сын иу уæд дзуапп**
æмæ =иу гъе уæд æртыккаг хатт =сын =иу уæд дзуапп
and =ITER well then third time =3PL.ENCL.DAT =ITER then reply

радтой , **гъе уæд бафидаудзыстæм хуыцауы**
рад -т -ой гъе уæд ба- фидау -дзыстæм хуыцау -ы
give.PFV TR PST.TR.3PL well then PV make.agreement.of.marriage FUT.1PL god GEN

æхсæв зæгъгæ

æхсæв зæгъ -гæ
night say CONV

And the third time they finally gave an answer, (they said) we will arrange the marriage on Sunday.

6.1 **Æмæ-иу уæд æрбацыдысты** , **кæдмæ сын иу**
æмæ =иу уæд æрба- цыд -ысты кæдмæ =сын =иу
and =ITER then PV go PST.INTR.3PL until when =3PL.ENCL.DAT =ITER

загътой , гъе уæд мæ , æмæ-иу адон йæд чызджы
 загът -ой гъе уæд мæ æмæ =иу адон йæд чыздж -ы
 say PST.TR.3PL well then and and =ITER these then girl GEN
 хæдзары нæ фидыдтой , фæлæ-иу
 хæдзар -ы нæ фидыд -т -ой фæлæ =иу
 house INESS NEG make.agreement.of.marriage TR PST.TR.3PL but =ITER
 загътой гъе уæд — гъе уæд æмæ гъе уæд æрбацæудзыстут , æмæ
 загът -ой гъе уæд гъе уæд æмæ гъе уæд æрба- цæу -дзыстут æмæ
 say PST.TR.3PL well then well then and well then PV go FUT.2PL and
 гъе уæд бафидаудзыстут
 гъе уæд ба- фидау -дзыстут
 well then PV make.agreement.of.marriage FUT.2PL

And then they came until the time when they were told, and then they didn't negotiate at the girl's home, but said, then and then you should come and agree on marriage.

6.2 Æмæ-иу уæд чызджы хæдзарæй ацыдысты-иу ,
 æмæ =иу уæд чыздж -ы хæдзар -æй а- цыд -ысты =иу
 and =ITER then girl GEN house ABL PV go PST.INTR.3PL =ITER

фондз-иу æхсæзæй , æмæ-иу лæппуйы хæдзары
 фондз =иу æхсæз -æй æмæ =иу лæппу -йы хæдзар -ы
 five =ITER six ABL and =ITER boy GEN house INESS

бафидыдтой
 ба- фидыд -т -ой
 PV make.agreement.of.marriage TR PST.TR.3PL

And then from the girl's side there came 5-6 people to the lad's home and they agreed on marriage in the lad's home.

6.3 Æмæ-иу уæд уым загътой , уæдæй æрхæсдзыстæм ,
 æмæ =иу уæд уым загът -ой уæд -æй æр- хæс -дзыстæм
 and =ITER then DemDist.IN say PST.TR.3PL then ABL PV carry FUT.1PL

кæнæ-иу иу дыууæ къуырийы загътой , кæнæ æртæ
 кæнæ =иу =иу дыууæ къуыри -йы загът -ой кæнæ æртæ
 or =ITER =ITER two week GEN say PST.TR.3PL or three

къуырийы , кæнæ мæй
 къуыри -йы кæнæ мæй
 week GEN or month

And then they decided there, when should they marry, in one-two weeks, in three weeks or in a month.